

Durme- en Scheldeland

NR 3 | 2011 | JAARGANG 14 | DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VAN DE REGIONALE NATUURVERENIGING VZW DURME

In de kijker

De geheimen van boomarter 'Eufrasie'

Colofon

Natuurbehoud langs Durme, Moervaart, Schelde

NR3 | 2011

2

Redactie:

Michaël Crapoen (hoofdredactie & opmaak), Thomas Van Lancker, Marieke De Vos, Heleentje De Brauer, Kristof Scheldeman

Secretariaat:

Bezoekerscentrum Molsbroek
Molsbergenstraat 1
9160 Lokeren
tel/fax: 09 348 30 20
e-mail: info@vzwdurme.be
website: www.vzwdurme.be

Abonnementen:

€ 10,00 per kalenderjaar
Betalingen kunnen gebeuren via de afdelingen, de bezoekerscentra of door overschrijvingen op 001-2299900-09 van vzw Durme, Molsbergenstraat 1, 9160 Lokeren

Leden die zich ook op 't Groene Waasland, het tijdschrift dat vzw Durme uitgeeft samen met andere Wase natuurverenigingen, willen abonneren, betalen € 15,00 per kalenderjaar.

Artikels voor het volgende tijdschrift moeten digitaal worden bezorgd aan de redactie uiterlijk **15 augustus**. De auteurs zijn verantwoordelijk voor hun publicaties.

Overnemen van artikels is toegelaten als je de bron vermeldt. Alle foto's zijn auteursrechtelijk beschermd.

Taalkundig advies:

Paule Bosch

Druk: www.drukindeweer.be

Gedrukt op milieuvriendelijk papier met plantaardige inkt.

Cover: boommarter Eufrazie -

20 mei 2011

Foto Paul Vercauteren / INBO

Inhoud

3 Voorwoord

4 Boommarters in het Vlaamse snipperboslandschap

11 Vrijwilligers? Zij maken het verschil

15 Tropische insecten met Raf

16 Percelen in natuurbeheer versus intensief bewerkte graslanden

20 Struweeltjes

24 Zingende snorren in de reservaatzone Donkmeer

25 Vogelnieuws: maart - mei

29 Activiteitenkalender

Onze partners:

Nationale Loterij
creëert kansen **6**

Zon en zomerse temperaturen in overvloed, opwarming van de aarde of weer een periodiek fenomeen dat maar om de zoveel jaren voorkomt? Volgens onze nationale weerdeskundigen was het van 1893 geleden dat we nog zo'n zonovergoten voorjaar meemaakten. Ondertussen snakt de aarde naar regen... Ook in tal van onze reservaten is het meer dan abnormaal droog.

De voorbije maanden werden we via de media geconfronteerd met de gevolgen van de aardbeving en een tsunami in Japan. Met als climax de kernramp in Fukushima, een feit dat voor de meesten ondertussen al bijna vergeten is, omdat het ver van ons bed is gebeurd. Toch heeft het ook dichterbij ons een schokgolf veroorzaakt. Duitsland stapt versneld uit zijn kernenergieprogramma. Op niet al te lange termijn zal dat ook voor onze energievoorziening gevolgen hebben. Alternatieven zullen steeds noodzakelijker worden.

Een eerste fenomeen daarvan zijn de oprukkende windturbines in ons landschap. De opmaak van het provinciaal beleidskader voor windturbines in 2009, zorgt in het werkingsgebied van vzw Durme voor een groot aantal aanvragen voor inplanting daarvan. Als natuur- en milieuvereniging kunnen we daar niet echt tegen zijn. Maar de manier waarop de aanvragen worden ingediend, waarbij er geen rekening wordt gehouden met aanwezige natuurwaarden, vogeltrekroutes en bewoners doet wel vragen oprijzen. Zoals steeds is de opbrengst voor de investeerders, en wordt er nauwelijks rekening gehouden met natuur en culturele landschapswaarden en worden lokale bewoners gesust met "Het went wel". Het wordt dus hoog tijd dat wij met zijn allen eens ernstig beginnen na te denken over ons eigen energiegebruik zodat al die heisa niet nodig is... CVN organiseert op 27 augustus in het Molsbroek een studiedag over transitie, waar-

bij onze maatschappij naar de toekomst zal voorbereid moeten worden op andere energievormen en ander gebruik. Misschien is dat voor enkelen onder jullie een eerste stap. Info via onze website.

Verder vinden jullie in dit nieuwe Durme en Schelde nummer weer tal van activiteiten en boeiende artikels over waarnemingen en feiten uit onze reservaten. Er staat beslist voor ieder van jullie een activiteit in voor de komende zomermaanden.

Maar er is ook iets minder goed nieuws: Heleentje die als educatief verenigingsmedewerker bij vzw Durme is tewerkgesteld, gaat ons verlaten. Een relatie met een natuurliefhebber uit het verre Limburg en de kans om daar in de buurt te gaan werken bij onze zustervereniging *Limburgs Landschap* heeft de doorslag gegeven om onze vereniging te verlaten. Alvast bedankt, Heleentje, voor je inzet van de voorbije drie jaar bij vzw Durme, jouw enthousiasme zullen we missen...

Ondertussen hebben we ook vanuit de Raad van Bestuur de beslissing genomen om als testcase met een beperkt aantal pagina's aan advertenties in ons tijdschrift te starten. Zo kunnen we ons stilaan inwerken en ervaring opdoen om extra financiële middelen te werven. Hierbij kan onze ploeg van medewerkers en vrijwilligers alle steun gebruiken.

Jullie voorzitter,
Patrick De Brauer

NR31 2011

3

Boommarters in het Vlaamse snipperboslandschap

Koen Van Den Berge en Jan Gouwy

Met medewerking van Filip Berlengee & Dirk Vansevenant

NR312011

4

INBO, Gaverstraat 4 – 9500 Geraardsbergen
contact : koen.vandenberge@inbo.be

Een duister verleden

Onder de inheemse zoogdieren geldt de boommarter tegenwoordig ongetwijfeld als een van de meest mysterieuze en tegelijk spectaculaire soorten. Als roofdier, met het formaat van zowat een slanke huiskat, behoorde de soort vanouds tot de groep van sluwe en moeilijk waarneembare ‘schadelijke’ dieren. Tegelijkertijd stonden marters hoog aangeschreven omwille van hun waardevolle pels. Redenen genoeg om hen tot voorwerp te maken van een niet aflatende bejaging en bestrijding. Historische gegevens over hun vroegere verspreiding en gestage uitroeiing zijn er echter nauwelijks. Toch mag het als een zekerheid beschouwd worden, dat boommarters ‘ooit’ – dat wil zeggen, enkele eeuwen geleden – tot de dagelijkse Vlaamse fauna moeten hebben behoord.

Over het meer recente voorkomen van boommarters in Vlaanderen bleef lange tijd twijfel bestaan. De oudere natuurhistorische werken over de Belgische fauna, teruggaand tot midden van de jaren 1800, situeerden de soort enkel in de uitgestrekte Ardennenwouden, maar nooit in Vlaanderen.

Het ontbrak niet alleen aan ‘tastbare bewijzen’, er was ook het moeilijke onderscheid met de steenmarter. Later, met de opkomst van de ‘atlaswerking’ in de jaren 1970-80 gesteund op de inbreng van vele vrijwilligers, rees terug het ‘logische vermoeden’ dat de boommarter alsnog hier en daar in Vlaanderen aanwezig zou zijn. Zekerheid van voorkomen, op basis van goede waarnemingen door het toenmalige

‘Waters en Bossen’, gold enkel voor het Meerdaalwoud en de Voerense bossen, tot uiterlijk het begin van de jaren 1980. Daarna werd het opnieuw helemaal stil rond de Vlaamse boommarter. Toen het INBO in 1998 van start ging met het onderzoek naar de verspreiding en ecologie van de marterachtigen, was het dan ook met spanning uitkijken naar deze soort. Daartoe werd o.m. het ‘Marternetwerk’ opgericht, een netwerk van vrijwilligers om zoveel mogelijk verkeersslachtoffers in te zamelen voor onderzoek.

De boommarter is één van de meest mysterieuze en spectaculaire inheemse zoogdieren
Foto Tim Hofmeester

NR 3 | 2011

5

Twee jonge boommarteren geregistreerd door een fotoval, op 12 september 2009 in de Heirnisse te Sinaai (foto INBO)

Verkeersslachtofferonderzoek

Tot onze verrassing werden vrij snel de allereerste Vlaamse boommarteren ingezameld : in 1999 te Beernem en Hulste in West-Vlaanderen, en te Brussel en Halle in Vlaams Brabant. In 2000 kregen we de eerste Oost-Vlaamse boommarter binnen, uit Sinaai (Sint-Niklaas). Later volgden nog Ranst (2002), Herenthout (2003), Kalmthout (2007) en Brecht (2008) als nieuwe vindplaatsen in de Antwerpse Kempen, terwijl ondertussen in 2004 opnieuw een boommarter in Sinaai was doodgereden. In 2010 was Oost-Vlaanderen opnieuw aan de beurt met een slachtoffer te Kalken (Laarne). Merkwaardig genoeg werd in Limburg geen enkel dier ingezameld, hoewel het de bosrijkste provincie van Vlaanderen is. Uiteraard zullen sommige boommarteren niet gevonden of ingezameld worden via het Marternetwerk, en zullen er in werkelijkheid wel méér sneuvelen waarvan we geen weet hebben. Toch leert een snelle vergelijking met andere soorten hoe extreem zeldzaam de soort in Vlaanderen is : waar er in eenzelfde periode van ruim 13 jaar zowat 1800 bunzings, 1050 steenmarteren en 580 dassen in Vlaanderen werden opgeraapt, is het voor de

boommarter bij 11 (elf) stuks gebleven!

Autopsie toonde aan dat het vooral tweedejaarsdieren betrof, en bijna allemaal mannetjes. In dat levensstadium hebben ze zelden reeds gevestigde territoria, maar leiden ze doorgaans nog een zoekend en rondzwervend bestaan. Veel houvast inzake voorkomen heb je daar, in die gevallen, dus niet aan. Dé vraag is dan ook waar die jonge dieren vandaan komen. De meest nabije vitale populaties bevinden zich enerzijds in Midden-Nederland, ten noorden van de gigantische barrière gevormd door Maas, Rijn en Waal, en anderzijds in de Ardennen, bezuiden Samber en Maas.

Toch leverde dit onderzoek aan verkeersslachtoffers al meteen ook een deel van het antwoord. De boommarter van Sinaai ingezameld op 7 juli 2000 bleek immers een eerstejaarsmannetje te zijn, dat zich op dat moment van het jaar met zekerheid nog in het ouderlijke territorium bevond. Het eerste tastbare bewijs van voortplanting in Vlaanderen! In 2004 kwam een vervolg aan dit verhaal, toen op 5 juni een zogend wijfje als verkeersslachtoffer werd gevonden op hetzelfde wegtraject tussen Heirnisse en Fondatie. Helaas was dat

dier al danig toegetakeld toen het werd ingezameld, en waren de ingewanden grotendeels verdwenen. Ook de baarmoeder kon dus niet meer onderzocht worden op bewijs van dracht, in de maanden voordien. Omdat - weliswaar uitzonderlijk - ook bij marters schijndracht bekend is (gepaard gaand met o.m. lactatie), kon dat niet als sluitend bewijs van voortplanting gelden. Ook leek dit 'moederdier' zeer jong. Naderhand werd de leeftijd via meervoudige en nauwkeurige tandcoupes bevestigd op net iets meer dan één jaar oud: eigenlijk te jong - voor zover met zekerheid geweten - om zich al te kunnen hebben voortgeplant.

Hoe dan ook, een paar dagen na de vondst van dit tweede verkeersslachtoffer was Paul Vercauteren, plaatselijk natuurconservator, toevallig getuige van twee (of mogelijk drie) lustig spelende en al behoorlijk grote boomarterjongen in de bomen nabij de vindplaats - en slaagde hij er zelfs in ze te filmen. In de daaropvolgende periode vonden we zelf nog

meer verse marterdrollen, zodat de hoop gewettigd bleef dat de jongen het zouden halen. Tijdens hun eerste zomer vergezellen jonge boomarters immers hun moeder tijdens haar zoektochten naar voedsel. Mogelijk was evenwel niet het moederdier gesneuveld, maar een ander (jong, niet-dominant) wijfje dat slechts schijndrachtig was...

Een jaar later, op 1 juni 2005, konden we zelf opnieuw boomarters waarnemen in hetzelfde bos: een volwassen wijfje dat samen met haar twee al grote jongen in een eik omhoog vluchtte en zich vervolgens als één pluizige bol onbeweeglijk op een takkenknooppunt stil hield.

Intrigerende vaststellingen

Met deze drie waarnemingen werd aldus een periode van ten minste vijf jaar overbrugd waarin - in eenzelfde bosgebied - boomarters zich met absolute zekerheid voortgeplant hebben. Opmerkelijk daarbij is dat het gebied nauwelijks of niet beantwoordt aan het 'stan-

Eufrasie hangt aan haar nesthol, 9 mei 2011 (foto Paul Vercauteren/INBO)

NR3 | 2011

7

Eufrazie op latrinebezoek, 12 mei 2011 (foto Paul Vercauteren/INBO)

daardbeeld' van een boomarterbiotoop. Het bestaat immers uit een complex van hoofdzakelijk vochtig bos met relatief weinig grote bomen en veel ruimtelijke afwisseling van beboste percelen en meer open stukken met moerasvegetaties en grasland. Met enige goede wil - en veronderstellend dat de plaatselijke kanalen Moervaart en Stekense vaart als 'logische' territoriumgrenzen zouden fungeren - kon amper 100 hectare bos worden bijeen gesprokkeld binnen een ruimtelijk geheel van iets meer dan 300 hectare dat door open landschap is begrensd.

Een dergelijk gebied zou, volgens bevindingen van onderzoek in Duitsland en Frankrijk, net genoeg plaats bieden aan één territorium, in principe slechts bezet door één mannetjesdier en één wijfjesdier.

Het is dus duidelijk dat er voor de instandhouding van een minimale populatiestructuur uit-

wisseling dient plaats te vinden over een veel ruimere landschappelijke dimensie. Aangezien een blik op de kaart meteen leert dat de bosstructuur in die regio uitermate sterk versnipperd is, moeten boomarters heel wellicht een stuk makkelijker in staat zijn niet-bosgebied te overbruggen dan doorgaans werd aangenomen.

Alleen op die manier valt het immers te rijmen met de vaststelling dat boomarters er kennelijk in slagen verspreid in Vlaanderen aanwezig te blijven over meer jaren heen.

Om de toekomst van de boomarter in Vlaanderen beter te kunnen inschatten – o.m. in het kader van de verplichte Europese rapportering – diende de locatie van Sinaai, als vaste Vlaamse boomarterstek, zich aldus aan als een bijzonder interessante onderzoeksgelegenheid.

Uitbreiding onderzoeksmethode

Onderzoek van verkeersslachtoffers, al dan niet in combinatie met toevallige (zicht)waarnemingen, kan dus cruciale informatie opleveren over soorten die sterk verborgen en bovendien van nature steeds in lage dichtheid leven. Echter, met een dergelijke kleine score aan effectief ingezamelde dieren halen we niet de nodige 'detectiedrempel' om op korte termijn de Vlaamse situatie beter te documenteren.

Daarom zijn we gestart met de aanvullende techniek van fotovallen: camera's die automatisch reageren wanneer een dier, aangetrokken door een of ander lokmiddel, zich voor de zoeke bevindt. Nadat in het najaar van 2007 in Sinaai was gebleken dat de techniek inderdaad ook met boommarters bleek te werken (met een 'primeurfoto' op het Nederlandse boommartersymposium) werd in 2008 gestart met het systematisch 'afscannen' van Vlaanderen. Daarbij wordt regio per regio in de 'beste gebieden' telkens gedurende minimum één maand zowat één camera per vierkante kilome-

ter ingezet – gecombineerd met hier en daar individuele 'voorposten' waarbij gedurende langere tijd één camera wordt gebruikt.

De resultaten bleven niet uit. De Antwerpse regio nabij Kalmthout geldt inmiddels als tweede Vlaamse locatie waar de boommarter effectief als gevestigd kan worden beschouwd. Daarnaast werden ook boommarters gefotografeerd in Mol (Antwerpen) en Voeren (Limburg), en wellicht ook in Oostkamp (West-Vlaanderen). Opmerkelijk is evenwel, dat we in de wat wijdere omgeving van de gekende Sinaai-locatie (Kloosterbos, Heidebos, Puyenbroek) voorlopig geen succes hebben geboekt. In Sinaai zelf kon in de (na)zomer van 2009 overvloedig veel beeldmateriaal van boommarters (zowel foto's als video's gemaakt worden, zowel in de Heirnisse als in de Fondatie. Daar stonden soms drie dieren tegelijk op: een overduidelijk bewijs van opnieuw geslaagde voortplanting. Heel vermoedelijk betrof het dezelfde jongen, die regelmatig in het zog van hun moeder de (beruch-

Eufraasie met één van haar jongen, 20 mei 2011 (foto Paul Vercauteren/INBO).

te...) Weimanstraat overstaken.

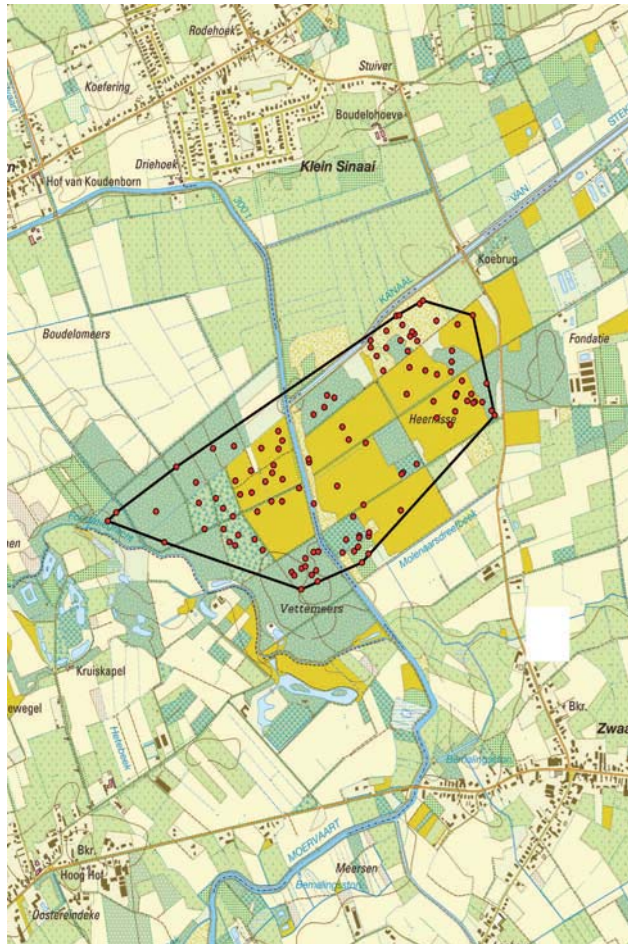
In 2010 daarentegen bleek het een heel stuk minder te lukken, met slechts af en toe één marter in beeld – heel wellicht was de voortplanting dat jaar zonder succes. De oorzaak daarvan is niet bekend, maar het is uiteraard voldoende dat het (ene) drachtige wijfje verongelukt (zonder dat dit wordt opgemerkt) om geen jongen meer te hebben.

Het documenteren van het concrete terreingebruik van individuele dieren en – eventueel - de voortplanting van de boommarter in Sinaai is dan ook een bijzondere uitdaging. In augustus 2010 slaagden we er effectief in een boommarter levend te vangen, en van een halsbandzendertje te voorzien. Het dier bleek een tweedejaarswijfje (gebooren in 2009) te zijn, en kreeg de naam Eufrasie (Eufrasia = ogentroost, alias “een streling voor het oog”). De batterij van de zender hield het tot begin april 2011 vol, d.i. volle acht maanden, een succes.

Tot onze verrassing bleek Eufrasie zonder probleem meermaals per week de Moervaart - toch zo’n 20m breed - over te zwemmen en haar territorium voor zowat de helft in de privé bospercelen van de Vette-meers te hebben. Vermoedelijk dus in tegenstelling tot de situatie van 2009 is Eufrasie bij ons weten nooit de Weimanstraat overgestoken.

Voor zover het klopt dat territoria van volwassen dieren van hetzelfde geslacht niet overlappen, lijkt het eerder onwaarschijnlijk dat op dit moment in de Fondatie een ander territoriaal wijfje zou leven: daarvoor is de oppervlakte bos aldaar toch wel heel beperkt.

De levensduur van de zender was net lang

Het leefgebied van de gezenderde boommarter Eufrasie op basis van peilingspunten, van 4 augustus 2010 tot 4 april 2011.
Kaart INBO

genoeg om te kunnen vaststellen dat Eufrasie rond 21/25 maart een nest jongen ter wereld bracht in een hoge nestboom. Ten minste twee jongen verlieten inmiddels dit geboortehol, hopelijk een succesvolle toekomst tegemoet !

Met dank aan de medewerkers van het Marternetwerk en de terreinverantwoordelijken (ANB, conservators,...), in het bijzonder aan **Paul Vercauteren**, voor hun inzet en onmisbare bijdrage aan het INBO-onderzoek.

André Verstraeten neemt ontslag uit de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen

De redactie

NR3 | 2011

10

De Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen (KCML) werd opgericht in 1835 en is het oudste onafhankelijke adviesorgaan in België. Sinds de regionalisering is het een commissie van het Vlaamse gewest die de minister, bevoegd voor het onroerend erfgoed, adviseert. Daarvoor is ze momenteel opgesplitst in 5 afdelingen, elk met een gespecialiseerde bevoegdheid: monumenten samen met stads- en dorpsgezichten, landschappen, archeologie, varend erfgoed en heraldiek.

De talrijke initiatieven van vzw Durme, gericht op natuurbehoud, landschapszorg en respect voor het landelijk erfgoed, kregen omstreeks 1980 bijzondere aandacht op Vlaams niveau. Er groeide ook een nauwe samenwerking met de toenmalige Rijksdienst voor Monumenten en Landschappen. Die zorgde toen zelfs voor de gratis opmaak van de plannen voor het bezoekerscentrum Molsbroek.

Op basis van deze veelzijdige activiteiten werd André Verstraeten in 1984 gevraagd om toe te treden tot de afdeling Landschappen van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen.

Hij was de enige Waaslander in die afdeling. Naast het adviseren van het algemeen beleid en talrijke beschermingsdossiers vanuit alle provincies kreeg ook de regio van Schelde en Durme steeds zijn bijzondere aandacht. Daarbij kon hij op basis van teamwerk binnen vzw Durme en in constructieve samenwerking met de administratie belangrijke dossiers stimuleren. Daaruit volgden tal van beschermingen of "klasseringen" als landschap: onder

meer het Molsbroek, de Buylaers-Verloren Bos en de Daknamse Meersen in Lokeren, het Berlarebroek en de schorren van de Durme. Dat was vaak de meest efficiënte manier om de aantasting van belangrijke natuur- en landschapswaarden te voorkomen. Ook in het globale beheersplan van het Donkmeer en de daaruit volgende realisatie van de reservaatzone had hij vanuit die commissie een belangrijke inbreng. De laatste jaren waren adviezen bij het aanduiden van ankerplaatsen hoofdzaak geworden.

Na een uitzonderlijk lang lidmaatschap van 26 jaar heeft André Verstraeten (68) besloten ontslag te nemen en ook hier de volgende generatie alle kansen te bieden. Na die jarenlange onbezoldigde inzet kreeg hij nu van de minister de titel 'Erelid van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen'.

Binnen vzw Durme richt zijn aandacht zich nu vooral op het reilen en in zeilen in het Molsbroek, het natuurbeleid in Lokeren en het beschikbaar blijven in het bestuur zodat de ervaring kan overgedragen worden. Hierbij vormen de veelzijdige contacten die door de jaren heen zijn opgebouwd, een extra hulp in de natuur- en landschapszorg door vzw Durme.

Vrijwilligers? Zij maken het verschil!

Heleentje De Brauwer

*Je las het al in het voorwoord van ons vorig nummer: 2011 is het het **Europees jaar van de vrijwilliger**. Vzw Durme zet daarom zijn vrijwilligers graag extra in de bloemetjes. Vzw Durme heeft namelijk 101 vrijwilligers met elk een andere taak, achtergrond en drijfveer. Sommige werken zelfstandig in één van de twaalf reservaten als conservator of toezichter, andere vertegenwoordigen vzw Durme in de plaatselijke milieuraad, nog andere zijn natuurgids, maar er zijn er ook die leden werven, het bezoekerscentrum openhouden of gek zijn op klusjes en klussen in het bezoekerscentrum of de reservaten.*

Uit onze vele vrijwilligers kozen we er willekeurig drie die het brede gamma van 'vrijwilliger-zijn' bij vzw Durme min of meer representeren en onderwierpen hen aan een kruisverhoor: het waarom, wat, wanneer en waar van hun vrijwilligerschap.

Martin Haentjens (59 jaar, installateur-monteur industriële verwarming, Lokeren)

Wat voor vrijwilligerswerk doe jij, Martin, bij vzw Durme?

Ik hou het bezoekerscentrum open, elke woensdagnamiddag van februari tot eind oktober. Het is nu mijn tweede jaar. Ik geef uitleg als bezoekers vragen hebben en ik sta in voor de cafetaria. Af en toe als ik tijd heb en het werk niet te zwaar is, help ik met kleine klusjes in het bezoekerscentrum. Zo ondersteun ik de personeelsleden bij dingen waarmee zij geen ervaring hebben.

Hoe ben je ertoe gekomen om vrijwilligerswerk te doen?

Wel, ik heb jaren gewerkt als installateur-monteur industriële verwarming. Ik heb toen veel rondgereisd voor mijn werk. Toen ik op ziekteverlof moest, kwam ik veel fietsen rond het Molsbroek, bijna dagelijks zelfs. Ik zag daar

toen een van de personeelsleden van vzw Durme, achteraf bleek jij dat te zijn, en vroeg ik meer info over vrijwilligerswerk. Ik kende vzw Durme helemaal niet, maar natuur vond en vind ik belangrijk. Vzw Durme is voor mij een nuttige organisatie die zich inzet voor prachtige doelen en daarom is het ook belangrijk om die te steunen. De mensheid zal misschien zo iets minder snel 'verbrodden'.

Wat vind je zo leuk aan je taak als onthaal- en cafetariamedewerker in het bezoekerscentrum?

Ondertussen kennen veel mensen mij en komen ze wekelijks langs. Dat schept een band. Ik luister graag naar hun verhalen. Ik herinner me nog mijn eerste woensdag vorig jaar in februari. Door het slechte weer had ik maar één koffie te bestellen. Ik twijfelde toen of ik dit wel verder zou doen. Door het steeds beter wordende weer, de vaste klanten en de goede relatie met de personeelsleden en sommige vrijwilligers van vzw Durme heb ik eind vorig jaar beslist om dit jaar verder te doen.

NR3 | 2011

Neleke De Brauwer (23 jaar, sociale werker, Zele)

Hallo Neleke, kan je voor dit interview kort eens vertellen hoe jij bij vzw Durme terecht gekomen bent?

NR312011

12

Dat is niet zo moeilijk (lacht). Vanaf mijn 5 jaar of zo, - ik herinner het me nog nauwelijks - ging ik al mee met mijn ouders naar allerlei activiteiten. Beetje bij beetje nam mijn engagement toe. En dat kwam mede doordat ons vader en jij actief waren in het plaatselijke bestuur.

Vanaf wanneer doe jij vrijwilligerswerk? En wat doe je zoal?

Met het bestuur van JNM (Jeugdbond voor Natuur en Milieu) Durmeland organiseerden we soms activiteiten samen met vzw Durme (Dag van de Aarde, Patjoepelfeest,...). Nu ben ik wel nog lid van JNM, maar nauwelijks actief. Ongeveer drie jaar geleden ben ik begonnen met animatie van kinderen op educatieve activiteiten. Het laatste jaar doe ik vooral promotie en help ik op evenementen met ledenwerving. Het liefst doe ik dat wanneer ik zie dat het publiek echt geïnteresseerd is. Het geeft

een gevoel van overwinning als je iemand die nog twijfelt, over de streep kunt trekken en lid maken. Want 10 euro per jaar dat is helemaal geen geld, he!

Jij bent ook het jongste bestuurslid van afdeling Zele-Berlare-Wichelen. Vind je dat een probleem en hoe zie je jouw toekomst als vrijwilliger in het bestuur?

Neen, integendeel. Ik leer heel veel bij door naar de anderen te luisteren. Ik heb nog maar één vergadering meegemaakt, maar daardoor begrijp ik nu al hoe bijvoorbeeld de aankoop van gronden gebeurt en dat bij het beheer van gronden en het behoud van natuur veel komt kijken.

Het afdelingsbestuur is trouwens een gezellige bende, dat blijkt vooral tijdens de na-vergaderingen (knipoogt). Als kersverse secretaris van de afdeling heb ik nu de taak om de (jaar)verslagen op te maken. Misschien wil ik op lange termijn ook nog gidsen, maar ik vind dat ik daarvoor nu nog te weinig kennis en vooral te weinig tijd heb. Promotie en animatie daarvoor kan je zeker op me blijven rekenen!

Joris Everaert (36 jaar, bioloog, Lokeren)

Joris, je bent één van de huisfotografen van vzw Durme, je loopt dag en nacht in het Molsbroek en andere reservaten rond voor vogelwaarnemingen, je bent afgevaardigde voor vzw Durme in de Gemeentelijke Commissie voor Ruimtelijke Ordening, je zetelt in de Raad van Bestuur en het Dagelijks bestuur van vzw Durme, enz. Ik veronderstel dat je daar niet allemaal in een keer mee begonnen bent? Wanneer en waarmee ben je als vrijwilliger bij vzw Durme begonnen?

Oei, moeilijke vraag. Ik denk mijn eerste verrekijker cadeau te hebben gekregen op mijn 12 jaar, ondertussen dus ongeveer 24 jaar geleden. Ik keek eerst uit eigen beweging rondom

ons huis naar vogels, sterk aangemoedigd door mijn ouders. Eerst waren het vooral roofvogels die me fascineerden. Vogelfotografie kwam daar snel bij. Ik wou immers ook anderen de pracht van de natuur laten bewonderen. Ik was ook bij JNM Durmeland en mijn ouders waren lid en vrijwilliger bij vzw Durme.

Zo kwam ik in contact met andere gedreven jonge ornithologen, en ongeveer 16 jaar geleden werd ik actief in de toenmalige Vogelwerkgroep Durme en Schelde, in samenwerking met vzw Durme. Pas later, ongeveer 10 jaar geleden, kwam ik in het bestuur van vzw Durme.

Wat drijft je om zoveel vrijwilligerswerk te doen?

Fascinatie voor de natuur! Vooral voor vogels, of zeg maar alles wat vliegt. Vogelwaarnemingen zijn belangrijk voor het beheer en de bescherming van natuurgebieden. Ik zet me ook graag in voor het algemene natuuraspect. Want tegenwoordig is het enorm belangrijk om via beleid natuur te helpen verwezenlijken. Soms zit ik natuurlijk liever buiten, dan te vergaderen. Maar iemand moet het doen, hé (!) en het is nog leerrijk ook.

Heb jij nog andere hobby's buiten vzw Durme?

Ja, ik sport graag. Ik doe aan windsurfen. Ook met fotograferen en video-opnames ben ik graag en veel bezig.

NR3I 2011

13

Daarnaast ben ik ook voorzitter van de Vogelwerkgroep Durmevallei, een werkgroep in samenwerking met zowel vzw Durme als Natuurpunt.

Ik coördineer daarbij verschillende vogelinventarisatieprojecten.

Omdat ik communicatie met andere verenigingen belangrijk vind, zit ik dus ook vaak samen met de lokale vrijwilligers van Natuurpuntafdelingen in verband met gebieds-overschrijdende projecten.

Helaas kunnen we uiteraard niet al onze vrijwilligers interviewen.

Toch willen we jong en oud bedanken voor het vele werk dat zij ooit en/of in de toekomst verricht(t)en.

Heb jij ook zin om vrijwilliger te worden als natuurfotograaf, medewerker bezoekerscentrum, IT'er, terreinwerker, natuurgids... Je kan het zo gek niet bedenken.

Zend dan een mailtje naar vrijwilliger@vzwdurme.be of bel naar 09 348 30 20 voor een afspraak. Dan bekijken we samen waarmee jij vzw Durme kan ondersteunen.

Alle vrijwilligers van vzw Durme krijgen binnenkort een uitnodiging voor een vrijwilligersbijeenkomst in oktober.

Kruidencursus vzw Durme

Over kruiden en andere ontmoetingen..

Patrick De Brauwer

NR3 | 2011

14

Er was eens een....

Nee, deze kruidencursus was beslist geen sprookje met oude toverkollen die allerlei drankjes en mengseltjes maken om er onschuldige slachtoffers mee te betoveren. Het was een echte doe-activiteit waarbij de deelnemers, onder de kundige leiding van herboriste Vera Vanhouwe en met ondersteuning van keukenprinses Karina, samen een aantal receptjes en kruidenpreparaten maakten met hetgeen we in onze natuur aantreffen. Zo maakten we bijvoorbeeld een paar kruidendrankjes, sommige als thee en andere in een iets straffere vorm, maar ook een pesto van groene kruiden, een hoestsiroopje, een verse salade, een receptje met brandneteltjes, een gezichtsmasker, een bruisbal,... . Kortom er zat voor elk wat wils in deze cursus. Pas dit najaar nemen we ons nieuw bezoekerscentrum aan het Donkmeer in gebruik, maar gelukkig konden we daar nu al gebruik maken van de keuken om al onze recepten te vervaardigen.

Tijdens de lesdag in het Molsbroek gingen we dus ook zelf op zoek naar lokale kruiden en kregen we meer uitleg om die beter te leren herkennen. Dat je tijdens zo'n natuurcursus vaak onverwachte of merkwaardige ontmoetingen doet, bleek ook nu weer. Tijdens onze terugtocht liepen we onder hoge populieren in de buurt van de Durmedijk.

Plots ploft er een vrij groot kastanjebruin 'iets' midden tussen de wandelende groep op het asfaltpad. Verschrikt springen een aantal mensen in een eerste reactie opzij. Onnodig, want tot onze verwondering blijkt het een jonge eekhoorn te zijn die pardoes op zijn buik is gevallen vanuit die toch wel héél hoge bomen...

Zou hij dood zijn? Marieke en Maja die ervaring hebben met Plusje de lokale eekhoorn die aan het bezoekerscentrum Molsbroek woont, komen naderbij. Plots schiet de kleine eekhoorn recht, en in geen tijd holt het diertje naar de voet van de dijk om daar een hoogopgeschoten elzenboom in te klimmen. Het fabeltje van vliegende eekhoorns blijkt dus toch een (in dit geval letterlijke...) grond van waarheid te hebben.

Misschien moeten we toch maar eens overwegen om een bordje 'opgepast! vallende eekhoorns' te plaatsen op de wandeldijk....

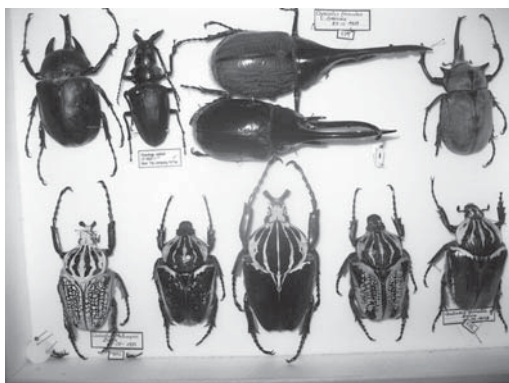
PS: Hou zeker de activiteitenkalender in het oog, want ook in het najaar gaan we aan de slag met allerlei kruiden!

Enkele sfeerfoto's van de geslaagde kruidencursus. De onderste foto is enkele ogenblikken voor de spectaculaire val van Plusje genomen.

Tropische insecten... ...met Raf

Patrick De Spiegeleir - Insectenwerkgroep

Na enkele maanden van bezinning (en in België kennen we daar wat van) vonden Kurt en ik het moment rijp om met onze IWG (insectenwerkgroep) een soort doorstart te nemen. De eerste samenkomst in april was al direct een voltreffer, niet onmiddellijk qua opkomst (een 8-tal aanwezigen), maar in elk geval qua kleurrijk spektakel.

Wie regelmatig afstemt op Canvas om de boeiende natuurdocumentaires van BBC te bewonderen, zal zich misschien al eens de bedenking gemaakt hebben dat men geen verre reizen moet ondernemen om te genieten van al die prachtige dieren die op onze aardbol rondlopen, zwemmen, vliegen en kruipen. Het was dan ook een surplus om die prachtige insecten in al hun kleurenpracht te aanschouwen en bijna te kunnen aanraken dankzij de collectie tropische insecten die Raf aan ons wou tonen.

Raf Windey is al van kindsbeen af gefascineerd door alle kleine beestjes, die bij hem nooit de naam 'vies' kregen opgeplakt. Je kan discussiëren over het feit of het verantwoord is om die

dieren te doden en op te spelden, maar Raf kreeg zoveel interessant materiaal toegespeeld van mensen die zijn passie voor de natuur kennen, dat hij er vaak mee naar scholen trok en zo heel wat kinderen warm maakte voor de pracht van de natuur.

NR3 | 2011

15

We stonden ons allemaal te vergapen aan de prachtig gekleurde vlinders uit Papoea Nieuw-Guinea, de blauwe morpho (vlinder) uit het Zuid-Amerikaanse regenwoud, de tapijtboktor die pseudoschorpioenen onder zijn dekschilden toelaat om hem van hinderlijke beestjes te ontdoen, en nog zo veel meer.

We zagen ook dat witjes niet altijd wit zijn maar soms ook vuurrrood voor de dag kunnen komen. Wantsen laten hun dijen soms tot de grootte van een blad uitgroeien zodat de vijand daar toeslaat en zij het vege lijf kunnen redden.

Kortom er werden zoveel boeiende verhalen verteld dat er zeker nog een vervolg komt en dan zullen de afwezigen uiteraard weer ongelijk hebben.

Raf, nogmaals bedankt voor de boeiende avond!

Heb je zelf een gezonde interesse in allerlei kriebeldieren of wil je zelf eens deelnemen aan activiteiten van de insectenwerkgroep, dan verwelkomen we je steeds met open armen. Je hoeft hiervoor zeker geen kenner te zijn of enige voorkennis te hebben.

Voor meer informatie kan je terecht bij Patrick De Spiegeleir, patrick.despiegeleir@b-holding.be.

Graslandpercelen onder natuurbeheer versus intensief bewerkte graslandpercelen in de Durmemeersen

Zoek de verschillen...

NR3 | 2011 **Kristof Scheldeman**

16

Voor veel mensen is het niet altijd duidelijk wat een grasland onder natuurbeheer nu meer te bieden heeft dan een grasland onder intensieve landbouwpraktijk. Een groot deel van het jaar lijken beide percelen inderdaad gewoon op groene lappendekens met enkel gras.

Niets is echter minder waar! Vooral tijdens de maanden april en mei komt de soortenrijke flora in graslanden onder natuurbeheer massaal tot bloei en wordt daardoor het verschil in soortenrijkdom ook visueel zichtbaar. De foto's op de overstaande pagina van twee naast elkaar gelegen graslanden in de Durmemeersen, maar met een verschillend beheer, tonen dit verschil goed aan.

Het voorjaar is de periode dat soorten zoals pinksterbloem, echte koekoeksbloem, scherpe boterbloem, margriet,... hun kleurenpracht tentoon spreiden en zorgen voor impressie-nistisch aandoende taferelen in het landschap. Bij de intensief beheerde raaigraslanden daarentegen is er van zo'n kleurenpalet geen sprake.

In een grasland met een goed ontwikkelde plantenrijkdom kan je al gauw **meer dan 70 verschillende plantensoorten** aantreffen, terwijl je in raaigraslanden die bijna uitsluitend dienen om stikstofrijk gras voor het melkvee te produceren, zelden meer dan 5 verschillende plantensoorten vindt. Meestal gaat het om 1 grassoort (op de foto: Italiaans raaigras) en daarnaast nog enkele algemene plantensoorten zoals ridderzuring, herderstasje, paardenbloem, vogelmuur,... dus enkel soorten die

goed bestand zijn tegen versturende omstandigheden zoals overbemesting, vroege en frequente maaibeurten en bodemverdichting. Het is duidelijk dat een grasland met 70 verschillende plantensoorten ook voor onze fauna een stuk meer te bieden heeft dan een monotoon raaigrasland. Dat laatste heeft voor onze inheemse biodiversiteit de allure van een lege woestijn en kan dan ook eerder als een akker beschouwd worden, terwijl bloemrijke hooilanden eveneens van levensbelang zijn voor talrijke insectensoorten die op hun beurt voedsel zijn voor de insecteneters.

Het natuurbeheer van graslanden verschilt met 3 pijlers wezenlijk van het graslandbeheer onder intensieve landbouwpraktijk:

- **Nulbemesting**, ter bevordering van de verschraving van het grasland waardoor de soortenrijkdom aan planten toeneemt.
- **Geen gebruik van herbiciden**, die in normale landbouwpraktijk regelmatig gebruikt worden om dicotylen (niet-grassoorten) te elimineren.
- **Late maaibeurten**, zodat de verschillende planten de kans krijgen om optimaal in het zaad te komen en zich zo beter te verspreiden.

Het areaal aan raaigraslandpercelen is de afgelopen jaren fors toegenomen in ons open landschap. Bloemrijke hooilanden zijn behalve in natuurreservaten een zeldzaamheid geworden. Het is dan ook de opdracht van vzw Durme om deze pareltjes van biodiversiteit en kleurenpracht een verdere toekomst te geven in onze verschillende reservaten.

NR3 | 2011

17

Een typisch voorbeeld van een monotoon raagrasland.

Een grasland onder natuurbeheer.

Brandhout te koop!

In het Molsbroek zijn er de voorbije winter heel wat grote wilgen gesnoeid. We hebben nu heel wat brandhout liggen op 1 meter lengte gezaagd en gekliefd. In totaal ligt er zo'n 15 stère (= ca. 15m³). Prijs is € 25,00 / stère

Na afspraak af te halen aan het Molsbroek. Levering (met meerprijs) in de buurt eventueel overeen te komen.

Meer info:

Bob Van Lembergen op 0477 97 18 09 of via info@vzwdurme.be

Europese Nacht van de Vleermuis

Heleentje De Brauwer

NR31 2011

18

Op vrijdagavond 26 augustus organiseert vzw Durme i.s.m. Natuurpunt afdeling Zuid-Waasland en Velt Reinaert in en rond het bezoekerscentrum en natuurgebied het Molsbroek en ANB- domein De Molsbergen de Europese Nacht van de Vleermuis.

In heel Europa staat dat weekend in het teken van vleermuizen en vleermuisbescherming, hét uitgelezen moment om kennis te maken met deze mysterieuze zoogdierjes. In de natuurgebieden het Molsbroek en de Molsbergen kan je onder begeleiding van een vleermuisgids op zoek gaan naar vleermuizen. Als het weer meezit maken we ook van dichtbij kennis met nachtvinders, het favoriete voedsel van sommige vleermuizen. Misschien horen we wel een uil!?

Op het terras van het bezoekerscentrum kan je dan weer genieten van het gefladder en geluid van de vleermuizen. Via een batdetector, zetten we dat geluid om in voor de mens hoorbare geluiden. En natuurlijk denken we ook aan de inwendige mens: op het terras schenken we die avond ook het streekbier Dobbelen en - speciaal voor de vleermuizenliefhebbers - een heerlijke vleermuizencocktail. Velt (Vereniging voor Ecologische leef- en teeltwijze) zorgt voor een lekker ecologisch dessertje. In het bezoekerscentrum draait een film over vleermuizen.

In het bezoekerscentrum wordt er ook gedacht aan de allerkleinsten. Speciaal voor hen is er kindersanimatie voorzien: een vleermuizenmasker, -tekening of -mobiel maken.

Programma:

- 19.00 uur: Vleermuiscafé en resto (met cocktails en dessert) - kindersanimatie - infostands vzw Durme, Velt Reinaert en Natuurpunt
- 19.15 uur Vleermuizenfilm
- 20.45 uur Op stap met de vleermuisgids door het Molsbroek en de Molsbergen / Vleermuizenfilm / Nachtvinders kijken

Meer info:

Heleentje De Brauwer, 09 348 30 20, heleentje.debrauwer@vzwdurme.be

Europese Nacht van de Vleermuis

vrijdag 26 augustus
Bezoekerscentrum Molsbroek, Lokeren

Programma:

19.00 uur	Vleermuiscafé en resto (met speciale cocktails en dessert)
	Kindersanimatie
	Infostands vzw Durme, Velt Reinaert en Natuurpunt
19.15 uur	Vleermuizenfilm
20.45 uur	Op stap met de vleermuisgids door het Molsbroek en de Molsbergen / Vleermuizenfilm / Nachtvinders kijken

De Europese Nacht van de Vleermuis is een organisatie van:

Kindercursus Natuurkunst

Dinsdag 16, woensdag 17, donderdag 18 en vrijdag 19 augustus 2011

We lopen op de dijk van het Molsbroek, gebruiken al onze zintuigen en nemen zo alle dingen rondom ons waar. We worden aangespoord anders te kijken, te horen, te tasten, te ruiken.

Misschien gaan we wel eens op ons hoofd staan? We schetsen, wisselen van bril, gebruiken onze toverbril.

Wim Van Kerckhove leert ons, met de opgedane belevingen, een kleurrijke tekening te maken. En ook allerlei natuurmaterialen bieden ons vele mogelijkheden.

Met dank aan ONENEC (KaHo Sint-Lieven) en geïnspireerd door Land Art maken we een 'vliegtuigreis' en gebruiken we deze kunstzinnige natuurbeleving om een speciaal natuurkunstwerk te maken.

We organiseren deze cursus voor kinderen van 6 t.e.m. 12 jaar.

Meer info: Marieke De Vos, 09 348 30 20 of marieke.devos@vzwdurme.be.

Meebrengen:

- Dinsdag 16 en woensdag 17 augustus: vouwstoeltje en eventueel schort.
- Donderdag: vliegtuigticket (krijgen de kinderen woensdag).
- Vrijdag 19 augustus: wit hemd (of T-shirt), das en baret (of hoed).

Afspraak:

Voor de cursus in de namiddag: telkens om 13.30 uur aan bezoekerscentrum Molsbroek. Einde is voorzien rond 16.30 uur. Vrijdag 19 augustus om 16.00 uur zijn de

tekeningen Wim Van Kerckhove

NR3 | 2011

19

ouders en familie welkom om de werken van hun kunstenaars te komen bewonderen.

De cursus in de namiddag is reeds volzet! Dezelfde cursus zal echter ook doorgaan in de voormiddag van 09 tot 12 uur!

Ouders en familie zijn dan welkom op vrijdag 19 augustus om 11 uur om de werken van hun kunstenaars te bekijken.

Inschrijven kan door eerst

Marieke De Vos te contacteren op marieke.devos@vzwdurme.be of 09 348 30 20.

Vervolgens graag 20 euro voor leden of 28 euro voor niet-leden overschrijven op rekening 001-2299900-09 met mededeling 'naam kind maakt natuurkunst in de voor/namiddag'.

Struweeltjes

Struweeltjes is een rubriek met allerlei interessante, opvallende of gewoonweg leuke natuurnieuwsjes uit onze regio. Heb je zelf zo'n nieuwtje, speel het dan gauw door naar de redactie!

Addertongen in de Durmemeersen!

NR312011

20

Tijdens de 5-jaarlijkse monitoring van het natuurreservaat 'de Durmemeersen' werd op één van onze meest voedselarme hooilanden de uiterst zeldzame plant addertong ontdekt.

Addertong (*Ophioglossum vulgatum*) is een heel bijzondere plant die je niet direct zou verwachten in een hooiland, het is namelijk een kleine varenplant van 5 à 30 cm hoogte die voorkomt op onbemeste en vochtige plaatsen. Het uiterlijk van de plant is onmiskenbaar: het bovengrondse deel bestaat slechts uit één blad met een onvruchtbaar bladdeel of trofofoor en een langwerpige sporenvormend deel of sporofoor (zie foto).

Het is een kleine plant die weinig opvalt tussen de vegetatie. Het was dan ook een toevalstreffer dat de plant opgemerkt werd. Een intensieve speurtocht op het grasland leverde later echter tientallen bijkomende exemplaren op. Dat is typisch, want addertong kan namelijk lokaal heel talrijk zijn als de abiotische (niet-levende) condities ideaal zijn.

Addertong leeft net zoals orchideeën in symbiose met een bodemschimmel die helpt bij de opname van voedingsstoffen.

Het is een heel delicaat samenlevingsverband dat hoge eisen stelt aan de omgeving en in dit geval enkel kan standhouden bij continue vochtige omstandigheden en de aanwezigheid van een langzaam verterende strooisellaag. Ecologisch gezien zijn er opvallende overeenkomsten tussen leden van de addertongfamilie en orchideeën; ze groeien dan ook dikwijls in elkaars gezelschap.

Deze soort is zeldzaam in Vlaanderen en is een

Addertong, een zeldzame soort in Vlaanderen!

Rode-Lijstsoort. In Oost-Vlaanderen komt addertong, naast de nieuwe vindplaats in de Durmemeersen, enkel nog voor in Bos 't Ename (Oudenaarde), de Steenbergse Bossen (Zottegem) en het Drongengoed (Knesselaere).

Kristof Scheldeman

...en de Durmemeersen blijven verbazen!

Dat de Durmemeersen (Zele/Hamme/Waasmunster) reeds tot de kroonjuwelen van vzw Durme behoren, is al langer duidelijk. Door de recente waarnemingen van onder andere gevlekte orchis, neushoornkever, addertong, een broedgeval van de kwartelko-

ning, weidebeekjuffers,.. wordt deze status dan ook keer op keer bevestigd. Eind mei kon conservator Marc Hebbelinck nog een andere, bijzonder leuke soort aan het lijstje toevoegen: hondskruid!

Deze uiterst zeldzame orchideeënsoort komt slechts op een handvol plaatsen in Vlaanderen voor en nu dus ook in de Durmemeersen. Het is bekend dat deze pionierssoort plots kan opduiken op schrale, voedselarme plekken, zoals bermen en hooilanden.

Het reeds jarenlange op maat gesneden beheer van de Durmemeersen creëert ideale basisvoorwaarden voor een bijzondere biodiversiteit.

Opnieuw een dikke pluim op de hoed van het beheerteam!

Michaël Crapoen

Hondskruid

Grote vos op Oudenbos

NR3 | 2011

21

Pech voor de jagers die menen een grote Vos te kunnen schieten op Oudenbos! Het gaat hier niet om een rossig dier op 4 poten, maar om een zeer zeldzame vlinder.

De grote vos staat immers op de Rode Lijst als zeer zeldzaam en zwervt tijdens warme zomers soms eens uit naar onze streken. Meestal gebeurt dat onopgemerkt en het is dan ook uitzonderlijk dat deze prachtige vlinder hier wordt waargenomen.

Dit dier overwintert hier als imago (volwassen) en slijt in het voorjaar zijn laatste dagen. Als een vrouwtje een geschikt biotoop vindt, legt ze haar eitjes op de waardplant. Dat kan een iep zijn, maar ook wilg en populier komen daarvoor in aanmerking.

Onvoorwaardelijk bevinden deze bomen zich aan een warme zuidgerichte bosrand waar de vlinder vooral zonnend wordt waargenomen.

Vorig jaar werd een exemplaar waargenomen aan de rand van een spoorweg in het Heidebos te Moerbeke. Door de steenslag tussen de sporen zijn spoorwegen doorgaans iets kalkrijkere biotopen.

Het exemplaar dat in 2011 is waargenomen in de buurt van Oudenbos, vertoefde aan een bosrand van een boomkwekerij waar ieder jaar veel kalk wordt uitgestrooid. Misschien

NR3 | 2011

22

heeft deze soort een voorkeur voor iets kalkrijkere biotopen? De grote vos plant zich in Vlaanderen niet veel voor bij gebrek aan geschikte biotopen.

Deze soort heeft lichtrijke open bossen nodig met mantel- en zoomvegetatie. Eigenlijk kan je voor heel wat vlindersoorten zeggen dat Vlaanderen één grote vlinder-onvriendelijke streek geworden is.

Niet enkel de Grote vos laat zich opmerken, maar vorig jaar en tijdens het voorjaar van 2011, zijn ook al meerdere exemplaren van Kleine vos waargenomen.

Het is reeds geleden van begin de jaren 2000, dat er nog zoveel Vossen zijn waargenomen in de Durmestreek. Hopelijk is dit de voorbode van een uitstekend vlinderjaar ! We zijn alvast goed begonnen met deze Grote vos.

Jurgen Couckuyt

Nieuwe conservator in Wichelen!

Sinds kort is Herman De Backer, bestuurslid van afdeling Zele-Berlare-Wichelen, conservator geworden van twee natuurrelicten in Wichelen: het Helsrot en de Molenbeek.

Vzw Durme beheert daar 1,3 ha natuur. Beide reservaten zijn vooral in het voorjaar prachtig om te zien met al hun voorjaarsflora.

Herman De Backer, de nieuwe conservator van het Helsrot en de Molenbeek in Wichelen.

Op zoek naar dagvlinders en andere insecten in de Viroin

Zaterdag 9 of 16 juli

We brengen met de insectenwerkgroep een bezoek aan een van de hotspots van België: de vallei van de Viroin, Nismes en omgeving, bekend voor zijn kalkgraslanden met zeldzame planten, dagvlinders en andere insecten,... Een prachtige, natuurrijke streek waar iedere natuurliefhebber z'n hartje kan ophalen!

We bezoeken onder andere volgende bekende plekken: Roche a Lomme, Fondry des Chiens, Tienne-Breumont, ..

Let op: deze activiteit gaat enkel door bij mooi weer!

Afspraak: De bedoeling is om te carpoolen en omstreeks 7.30 uur in Lokeren te vertrekken. Wie geïnteresseerd is, neemt best **vooraf contact** op en geeft datum, naam en telefoonnummer door, zodat we concrete afspraken kunnen maken.

Info: Patrick De Spiegeleir, patrick.despiegeleir@b-holding.be

Tentoonstelling 'Het Sigmaplan'

Bezoekerscentrum **Molsbroek**

Van **1 juli tot en met 30 september 2011** kan je in het bezoekerscentrum Molsbroek een bijzonder actuele tentoonstelling bekijken.

NR3 | 2011

23

Het sigmaplan wil Vlaanderen in de komende jaren op een natuurlijke en efficiënte manier verder wapenen tegen overstromingsgevaar. Veiligheid met natuur, recreatie en economie worden gecombineerd. In meer dan twintig gemeenten wordt er aan gewerkt of lopen de voorbereidingen.

Al deze facetten maken van het Sigmaplan een complex verhaal dat snakt naar een goede verteller. Met deze infotentoonstelling van Waterwegen en Zeekanaal NV willen we de bezoeker een antwoord geven op zijn vragen over het Sigma-project Durmevallei.

Het **bezoekerscentrum Molsbroek** is tot 15 september iedere namiddag (behalve maandag) geopend. Op zaterdag en zondag van 14 tot 18 uur en tijdens de weekdagen van 13 tot 17 uur.

Zomertentoonstelling 'Landbouw, natuurlijk!'

Bezoekerscentrum **Donkmeer**

Natuur in landbouwgebied? Landbouw in natuurgebied? Dit lijken voor sommige mensen tegenstrijdige begrippen, maar is dit echt wel zo? Is er in de hedendaagse landbouw nog plaats voor de natuur? Of is dit door allerlei moderne technieken onmogelijk geworden?

Een groot aantal typische akker- en weidevogels leven nu eenmaal in het 'agrarisch buitengebied' waar kleine landschapselementen (zoals bijvoorbeeld veedrinkpoelen en houtkanten) eerder 'minder gewenst' zijn voor de hedendaagse bedrijfsvoering, terwijl deze voor de landbouwer toch een belangrijke rol kunnen spelen.

vzw Durme werkt bijvoorbeeld ook samen met lokale landbouwers om zo de natuurwaarden te versterken binnen haar reservaten.

De **zomertentoonstelling** staat dit jaar dus in het teken van natuur in landbouwgebied. Zo kan je kennis maken met een weidevogeltentoonstelling van het Regionaal Landschap Schelde Durme aangevuld met infopanelen van vzw Durme. Deze zomer is het tevens de laatste tentoonstelling die zal doorgaan in het huidige bezoekerscentrum omdat vzw Durme in dit najaar verhuisd naar het oud klooster van de gemeente Berlare aan de Donkiaan.

Het **bezoekerscentrum Donkmeer** is in juli en augustus elke zon- en feestdag open van 14 tot 18 uur en op festivariavoorstellingen van 18 tot 21 uur.

Vogelnieuws

www.durmevallei.be

Joris Everaert

Deze waarnemingsrubriek – verzorgd door de Vogelwerkgroep Durmevallei – behandelt het voorkomen van bijzondere en zeldzame soorten in de Durmevallei en omgeving, en beslaat de periode **maart tot mei 2011**. Waarnemers worden verzocht hun waarnemingen zelf in te voeren in de online database www.waarnemingen.be (meer info daarover op onze website www.durmevallei.be) waarbinnen de Vogelwerkgroep Durmevallei een werkgroepscherm heeft met enkel weergave van de waarnemingen uit onze regio, en direct te consulteren via onze website met “recente waarnemingen”, zie

www.durmevallei.be/waarnemingen.htm

Een **roodkeelduiker** pleisterde op 20 en 21 maart op een kleine plas in de Heidemeersen te Berlare. In het Molsbroek te Lokeren waren ongeveer 16-20 broedkoppels **geoorde fuut** aanwezig. Eind mei werden daar ook al de eerste pulli van deze soort waargenomen.

Een late waarneming van een **roerdomp** werd op 14 april opgetekend in de Lokerse Moervaartmeersen. In de tweede helft van mei kon de **woudaap** enkele keren waargenomen worden in het Molsbroek. Hopelijk zal deze zeer zeldzame reigersoort opnieuw broeden in het gebied. Tijdelijk pleisterende **kleine zil-verreigers** zaten op 12 en 13 maart in het Tielrodebroek, en op 15 april in de Reservaatzone Donkmeer te Berlare.

Ook de **grote zilverreiger** kon nog bewonderd worden in maart en april (1-2 vogels) in de Scheldebroeken te Berlare, op 1 maart in het Tielrodebroek, op 23 maart in het Molsbroek, en op 29 maart aan Helle in Sinaai. Een **purperreiger** trok op 2 mei over Spoele in Lokeren.

De **ooievaars**koppels in de Daknamse meer-

sen te Lokeren en aan de Reservaatzone Donkmeer kwamen weer succesvol tot broeden met resp. 3 en min. 2 jongen.

De **heilige ibis** was heel de maand mei geregeld te zien in het Molsbroek. Een **lepelaar** werd op 18 maart gezien in de Scheldebroeken, en op 19 mei vlogen 2 vogels over het Lippensbroek in Hamme.

In het Molsbroek waren weer 2 tot 3 broedkoppels **zomertaling** aanwezig. Op 27 maart was ook een koppel te zien in het Kastelbroek te Hamme, en op 13 april zat een mannetje in de Scheldebroeken te Berlare. Een koppeltje **krooneend** werd op 20 maart waargenomen in het Molsbroek. Het mannetje **witoogend** was nog tot 22 maart aanwezig op de Hamputten te Waasmunster. Op 6 maart pleisterde een mannetje **brilduiker** op de waterplas van De Ster in Sint-Niklaas, en een vrouwtje **nonnetje** werd nog tot 6 maart op de Hamputten waargenomen.

NR3 | 2011

25

steltkluut

foto Joris Everaert

De eerste **wespendieven** van het voorjaar waren op 15 mei te zien nabij het Donkmeer in Berlare. Op 26 en 27 april werden daar ook 2 tot 4 **zwarte wouwen** gemeld. Verder waren er in het voorjaar nog waarnemingen van overvliegende zwarte wouwen in Berlare, Eksaarde, Lokeren, Grembergen en Hamme.

Overtrekkende **rode wouwen** zijn ook gemeld op 2 maart en 2 april boven Lokeren, op 12 april boven Zele, en op 16 april boven Hamme.

Een zeer zeldzame **slangenarend** vloog op 11 mei over het Molsbroek. De bruine kiekendief kwam weer tot broeden in Eksaarde. Een **havik** vloog op 25 maart en 4 mei boven het Molsbroek, en op 20 mei boven Berlare.

Op 7 maart werd een zeldzame **ruigpootbui-zerd** gemeld in de Polsmeersen te Berlare.

Op 17 en 19 april en op 5 mei vloog een **visarend** over de Reservaatzone Donkmeer. Op 5 mei werd ook een vogel waargenomen boven Zele, en op 10 mei trok nog één over Bontinck in Berlare. Een koppel **slechtvalk** kwam tot broeden in een nestkast op de Sint-Laurentius kerktoeren te Lokeren, maar het broedsel mislukte.

Roepende **kwartels** werden in mei reeds gehoord langs de Reservaatzone Donkmeer, in Overmere, en in de Scheldebroeken in Berlare. Een **kraanvogel** vloog op 28 maart over het Molsbroek, en 2 vogels werden op 23 april laag overvliegend gezien over de Scheldebroeken in Zele en even later ook tijdelijk pleisterend op een veld in Overmere.

Een koppeltje van de zeldzame **steltkluut** pleisterde op 20 april in het Molsbroek.

Op 26 mei zat daar ook een **kluut**.

Een **bonte strandloper** verbleef van 11 tot 12 maart en op 29 maart in de Daknamse meersen. Een **kleine plevier** was op 25 maart aanwezig in het Molsbroek. De **kemphaan** werd op 27 maart (mannetje) en 18 april (2 vogels) ook waargenomen in het Molsbroek. In

de Scheldebroeken te Berlare kwamen opnieuw ten minste enkele koppels **grutto** tot broeden. Ook in Overmere was weer een broedkoppel aanwezig, en in Lokeren was er een mogelijk broedgeval. In het Molsbroek werden maximaaltallen van pleisterende grutto's waargenomen op 15 maart (12 vogels) en 1 juni (27 vogels).

In maart kon daar ook minstens één **IJslandse grutto** meermaals worden gezien. De **regenwulp** kon waargenomen worden op 23 april in Daknam (1 vogel), op 30 april aan De Linie in Eksaarde (13 vogels), en op 11 mei in Weehage te Lokeren (16 vogels). Een grote groep van 123 **wulpen** zat op 11 maart in het Groot Broek te Waasmunster, en 18 vogels vlogen op 20 maart over Zogge bij Hamme.

Pleisterende **tureluurs**, **groenpootruiters**, **witgatjes** en **oeverlopers** werden gemeld in Berlare, Lokeren, Waasmunster en Hamme. In het Molsbroek zaten van 25 april tot 1 mei ook één tot twee **bosruiters**. Tijdens het voorjaar werden overal in de streek **zwartkopmeeuwen** waargenomen, met vooral van begin tot midden april opvallende topaantallen in het Molsbroek tot maar liefst 268 vogels. Ten minste enkele koppels (mogelijk ca. 10-15) bleven daar in de kokmeeuwenkolonie ook broeden. In deze kolonie werd ook een vrouw-

roodkeelduiker

foto Joris Everaert

witwangstern

foto Joris Everaert

tje hybride **kokmeeuw-zwartkopmeeuw** ontdekt, gekoppeld met een gewone **kokmeeuw**.

In de periode van 7 april tot 3 mei werden in het Molsbroek meermaals tijdelijk pleisterende **dwergmeeuwen** vastgesteld, met het grootste aantal van 17 vogels op 30 maart. In de Reservaatzone Donkmeer was weer ten minste 1 broedkoppel van de **visdief** aanwezig.

In de periode van 22 april tot 12 mei waren er verschillende waarnemingen van tijdelijk pleisterende **zwarte sterns** in het Molsbroek (max. van maar liefst 47 vogels op 30 april) en in de Reservaatzone Donkmeer (max. van 6 vogels eind april). In het Molsbroek was op 24 april een zeldzame **witwangstern** te bewonderen, en op 30 april waren daar ook 3 vogels van de nog zeldzamere **witvleugelstern** aanwezig.

De **zwarte specht** en **kleine bonte specht** kon in Waasmunster en Berlare waargenomen worden. Zangposten van de **nachtegaal** werden gemeld in het Domeinbos Maaionk te Berlare (2), Berlarebroek (2), De Linie (1), Durmemeersen in Waasmunster (2), Fondatie in Sinaai (1), langs Zele-Hoek (1), aan de Eenbes in Lokeren (2), in Moerbeke (1) en in Hamme (3).

Telkens één **paapje** was op 2 en 3 mei aanwezig langs De Linie en in Doorslaar.

Ten minste 2-3 koppels **roodborsttapuit** kwamen weer tot broeden in de Scheldebroeken te Berlare en Zele. Telkens 1 **tapuit** werd waargenomen op 4 april in Overmere en op 10 en 23 april in de Scheldebroeken te Berlare. Op 3 mei pleisterden zelfs 7 vogels in Doorslaar en eenzelfde aantal werd op 4 mei ook in Overmere waargenomen.

NR3 | 2011

27

Een zeldzame **cetti's zanger** werd op 13 maart gehoord in de Scheldebroeken te Berlare. Zingende **sprinkhaanzangers** zijn gemeld in de Daknamse meersen (1), Durmemeersen te Hamme en Zele (2), in Hamme (3), in het Molsbroek (2), in de Reservaatzone Donkmeer (1-2), en in de Scheldebroeken te Berlare (1-2). Een zeer aangename verrassing in mei was de aanwezigheid van 2 zangposten van de zeer zeldzame **snor** in de Reservaatzone Donkmeer.

Zangposten van de **rietzanger** waren er in het Berlarebroek (1), Molsbroek (4-6), Reservaatzone Donkmeer (min. 2), en in de Scheldebroeken te Berlare (2-3).

Een vrouwtje **bonte vliegenvanger** werd op 30 april waargenomen in De Linie, en op 21 mei kon een zingend mannetje bewonderd worden in de bossen van Waasmunster.

De zang van de **wielewaal** werd tijdens het voorjaar gehoord in het Domeinbos Maaionk, Berlarebroek, Reservaatzone Donkmeer, Heidemeersen te Berlare, en in de Durmemeersen, het Groot Broek, Het Zwijn en Kastelbroek te Hamme. Een **appelvink** zat op 8 maart aan het Domeinbos Maaionk, en een **geelgors** pleisterde op 21 maart tussen enkele vinken in Overmere.

De lijst van alle waarnemers kan je terugvinden via www.durmevallei.be

Isolatiewerken
PV zonne-installaties
Innovatieve technieken

www.sensico.be

Sterk in hernieuwbare energie!

Martelarenlaan 2 • 9160 Lokeren
t 0497 91 24 63 • info@sensico.be

Staat hier binnenkort jouw advertentie?

Wij geven je zaak **een duwtje** en jij helpt vzw Durme zo bij de aankoop van meer natuur in onze streek. En met jouw advertentie bereik je uiteraard heel wat geïnteresseerden.

Voor de tarieven kan je terecht op ons secretariaat op 09 348 30 20 of via info@vzwdurme.be

We love printing

stickers • werfborden • spandoeken
displays • canvas • belettering
reclamepanelen • PVC naamkaarten
labels • affiches • muismatten
onderleggers • fotopanelen • wobblers
stoepborden • spot UV vernis
afkrablaag • geurinkten enz.

Van ontwerp tot uitvoering

creafor nv

Moortelstraat 8 9160 Lokeren
Tel 09/349.27.71
info@creafor.be www.creafor.be

KOPPEL AAN UW WANDELING OF FIETSTOCHT EEN LUNCH/DINER IN HET
BIZNIS HOTEL - BROUWERSHOF EN GENIET VAN ONDERSTAANDE ACTIE:

BIJ AFGIFTE VAN DEZE ADVERTENTIE SERVEREN WIJ U
EEN GRATIS 'APERITIEF VAN HET HUIS' BIJ UW LUNCH OF DINER*

*BON OP VOORHAND AFGEVEN - GELDIG VOOR 2 PERSONEN
- ACTIE VAN 1 SEPTEMBER TOT 20 DECEMBER 2011 -

BIJ HOOFDGERECHT VANAF € 20,00 P.P. - NIET CUMULEERBAAR MET ANDERE ACTIES

BIZNIS HOTEL IS OOK BEREIKBAAR VIA ONZE DIRECTE TOEGANG TOT HET MOLSBROEK
ZELEBAAN 100 - 9160 LOKEREN - TEL. 09 326 85 00 - WWW.BIZNISHOTEL.BE

Activiteitenkalender juli - september 2011

ZONDAG 03 JULI

Natuurwandeling in het Molsbroek

Het Molsbroek wemelt van het jonge leven en tijdens deze gratis begeleide wandeling laat een ervaren CVN-gids jou meegenieten van al dat jong geweld.

Afspraak: 14.30 uur in het bezoekerscentrum Molsbroek.

Info: Michaël Crapoen, 09 348 30 20 of bij conservator André Verstraeten, 09 348 18 59.

ZATERDAG 09 OF 16 JULI

Dagvlinders in de Viroin

Zie pagina 22 in dit tijdschrift voor meer info.

Afspraak: De bedoeling is om te carpoolen en omstreeks 7.30 uur in Lokeren te vertrekken. Wie geïnteresseerd is, neemt best van te voren contact op en geeft datum, naam en telefoonnummer door, zodat we concreet kunnen afspreken.

Info: Patrick De Spiegeleir, patrick.despiegeleir@b-holding.be

ZATERDAG 06 AUGUSTUS

Libellen in reservaatzone Donkmeer

We zoeken en vangen libellen om ze daarna op naam te brengen.

Een leuke activiteit om meer te weten te komen over deze dieren en dit gebied.

Afspraak: 14 uur aan de houten chalet bij ingang Nieuwdonk

Meebrengen: eventueel vlindernetje en libellentabel. Laarzen zijn nodig!

Info: Heleentje De Brauwer, 0485 306 748.

ZONDAG 07 AUGUSTUS

Natuurwandeling in het Molsbroek

Hoogzomer in dit fraaie natuurgebied! Een ontspannende leerrijke wandeling en nadien kan je de dorst lessen op het mooiste terras van Lokeren!

Afspraak: 14.30 uur in het bezoekerscentrum Molsbroek.

Info: Michaël Crapoen, 09 348 30 20 of bij conservator André Verstraeten, 09 348 18 59.

ZATERDAG 13 AUGUSTUS

Nachtvlinders in de Lokerse Moervaartsmeersen

Als het donker wordt, zetten we onze nachtvlinderval... en al snel zal blijken dat 'motten' niet onderdoen voor de pracht van dagvlinders! Samen met de mensen van de insectenwerkgroep brengen we de vlinders op naam.

Afspraak: 21 uur aan de kerk van Eksaarde (vandaar gaan we naar de afgraving).

Info: Lou Roulandt, 0494 82 63 26 of lou.roelandt@skynet.be.

DI 16, WOE 17, DO 18 & VRIJ 19

Kindercursus Natuurkunst

Zie pagina 19 in dit tijdschrift voor meer info.

Inschrijven kan door eerst Marieke De Vos te contacteren via marieke.devos@vzwdurme.be of 09 348 30 20.

Vervolgens graag 20 euro voor leden of 28 euro voor niet-leden overschrijven op rekening 001-2299900-09 met mededeling 'naam kind maakt natuurkunst in de voor/namiddag'.

NR3 | 2011

DINSDAG 23 - 25 AUGUSTUS

Vakantie cursus Natuurschilderen

NR31 2011

30

Drie dagen lang schilderen en ontspannen in de natuurgebieden de Scheldebroeken en de Reservaatzone Donkmeer in Zele-Berlare.

Info: Teresa De Smet, teresa.de.smet@tele-net.be, 09 228 99 05 of 0478 23 46 07.

Meer info over deze workshops op www.vzwdurme.be

ZATERDAG 27 AUGUSTUS

Busuitstap Biesbosch en Dordrecht

i.s.m. Milieuwerkgroep Ons Streven vzw. In de voormiddag ontdekken we het natuurpark De Biesbosch te voet en per boot. Zie de volgende pagina voor meer info.

Inschrijven: bij Michel Menten, Bettehemstraat 26 in Tielrode, 03 771 93 97 of info@onsstreven.be.

VRIJDAG 26 AUGUSTUS

Nacht van de Vleermuis

Zie pagina 18 in dit tijdschrift voor meer info.

Programma:

- 19.00 uur: Vleermuiscafé en resto (met cocktails en dessert) - kindersanimatie - infostands vzw Durme, Velt Reinaert en Natuurpunt
- 19.15 uur Vleermuizenfilm
- 20.45 uur Op stap met de vleermuizengids door het Molsbroek en de Molsbergen / Vleermuizenfilm / Nachtvinders kijken

Meer info:

Heleentje De Brauwer, 09 348 30 20, heleentje.debrauwer@vzwdurme.be

ZONDAG 04 SEPTEMBER

Natuurwandeling in het Molsbroek

De eerste trekvogels vatten hun tocht naar zuidelijke gebieden aan en gebruiken het Molsbroek vaak als tussenstop. Hier vinden ze rust en voedsel. Misschien zie je wel een lepelaar of een zwarte ooievaar?

Tijdens deze gratis excursie laat een CVN-gids je meegenieten van al dat fraais en nog veel meer.

Afspraak: 14.30 uur in het bezoekerscentrum Molsbroek.

Info: Michaël Crapoen, 09 348 30 20 of bij conservator André Verstraeten, 09 348 18 59.

foto Annemie Vervaeke

ZONDAG 11 SEPTEMBER

'De Durmeboorden'-wandeling

Vanaf de kerk van Zele-Durmen gaan we in het spoor van schilder André Bogaert op stap langs de natuurpracht van zijn Durmelandschappen. Maar ook de vroegere adel liet hier zijn sporen na.

Afspraak: vertrek om 14 uur aan de kerk van Zele Durmen

Meenemen: stevige wandelschoenen

Info: Patrick De Brauwier 052 44 88 38

ZONDAG 02 OKTOBER

Natuurwandeling in het Molsbroek

Planten en dieren beginnen zich stilaan klaar te maken voor een nieuwe winter. In het Molsbroek zie je dit overal. Wie weet tref je onze lokale eekhoorns met hun mond vol noten!?

Afspraak: 14.30 uur in het bezoekerscentrum Molsbroek.

Info: Michaël Crapoen, 09 348 30 20 of bij conservator André Verstraeten, 09 348 18 59.

NR3 | 2011

31

Busuitstap naar Nederland: De Biesbosch en Dordrecht

Zaterdag 27 augustus

i.s.m. Milieuwerkgroep Ons Streven vzw

In de voormiddag ontdekken we het natuurpark De Biesbosch te voet en per boot. In de namiddag varen we met de waterbus naar Dordrecht, de oudste stad van Holland, waar een stadsgids ons opwacht.

Meebrengen: goede stapschoenen en picknick, eventueel verrekijker

Prijs: incl. busreis, boottocht, waterbus, natuur- en stadsgids.

leden (+ gezinsleden) van vzw Durme of Ons Streven vzw: € 25 euro. Kinderen jonger dan 12 jaar betalen € 20 (niet-leden: € 30 en indien jonger dan 12j: € 25).

Inschrijven: Michel Menten, Bettehemstraat 26 in Tielrode, 03 771 93 97 of info@onsstreven.be
inschrijvingsgeld storten op rekeningnummer: 755-1110079-64 van Ons Streven vzw, met vermelding 'uitstap De Biesbosch' + aantal deelnemers + 12j / -12j, + lid vzw Durme of Ons Streven of niet-lid.

De inschrijving is pas definitief na storting van het inschrijvingsgeld.

Opgelet de inschrijvingen zijn beperkt tot 50 personen; uiterste inschrijvingsdatum 13/08/11!

vzw Durme

Regionale vereniging voor natuur- en milieubeheer

Secretariaat en zetel: Molsbergenstraat 1 | 9160 Lokeren

tel./fax: 09 348 30 20 | e-mail: info@vzwdurme.be

website : www.vzwdurme.be

Het secretariaat is open: maandag t.e.m. woensdag: van 8u tot 12u en van 13u tot 17u,
donderdag t.e.m. vrijdag: van 8u tot 12u en van 13u tot 16u.

Bezoekerscentra

Bezoekerscentrum Molsbroek, Molsbergenstraat 1 in Lokeren *Gratis toegankelijk.*

Tentoonstelling over de omgevende natuur en de geschiedenis van het landschap, terras en leeshoek met drankgelegenheid en documentatiehoek. Verhuur van verrekijkers en gezinsrugzakjes.

Openingsuren:

-1 februari tot 31 mei: zon- en feestdag van 14u tot 18u, woensdag van 13u tot 17u

-1 juni tot 15 september: zaterdag en zondag van 14u tot 18u, dinsdag tot vrijdag van 13u tot 17u

-16 september tot 31 oktober: zondag van 14u tot 18u, woensdag van 13u tot 17u

-1 november tot 31 januari: zondag van 14u tot 17u *Gratis toegankelijk.*

Bezoekerscentrum Donkmeer, Donklaan (aan het A. Nelenpad) in Berlare *Gratis toegankelijk in juli en augustus* (bereikbaar via de parking tegenover de kapel van de Bareltonk)

Tentoonstelling over de geschiedenis van het Donkmeer, het reservaat, de eendenkooi en de werking van vzw Durme.

Openingsuren:

Op aanvraag of elke zon- en feestdag in juli en augustus van 14.00 tot 18.00 uur

Afdelingen - contactpersonen

Afdeling Zele-Berlare-Wichelen: zele-berlare-wichelen@vzwdurme.be

Afdeling Hamme-Dendermonde: hamme-dendermonde@vzwdurme.be

Afdeling Sint-Niklaas-Sinaai: sintniklaas-sinaai@vzwdurme.be

Afdeling Lokeren-Moerbeke-Stekene: lokeren-moerbeke-stekene@vzwdurme.be

Afdeling Waasmunster-Temse: waasmunster-temse@vzwdurme.be

Begeleide bezoeken

Een begeleide wandeling in onze reservaten met je groep of school? Kijk op www.vzwdurme.be voor ons aanbod. Reserveren kan via tel.: **09 348 30 20** of info@vzwdurme.be

Durme- en Scheldeland

Driemaandelijks tijdschrift
van vzw Durme

V.U. Patrick De Brauwer
Molsbergenstraat 1, 9160 Lokeren

2011 | jaargang 14 | nr 3
Afgiftekantoor Lokeren |

België/ Belgique
P.B.
9160 Lokeren |
3/5066
P003350